BERLINGSKE
1. SEKTION ONSDAG 13. MARTS 2019

Trods risiko for tortur i indiske fængsler risikerer Niels Holck at blive udleveret til retsforfølgelse

Af Peter Thomsen ppth@berlingske.dk,
Lars Nørgaard Pedersen larp@berlingske.dk

Afgørelser ved byret og landsret til fordel for Niels Holck bør stille ham juridisk stærkere i dag, understreger organisation og juraeksperter. Niels Holck bør være »beskyttet mod udsendelse, så længe der ikke kommer væsentligt nyt frem i sagen«, mener lektor i international straffeproces ved Syddansk Universitet, Henning Fuglsang Sørensen.

Risikoen for at blive udsat for tortur i indiske fængsler er tilsyneladende fortsat til stede. Denne risiko var udslagsgivende for, at Danmarks måske mest kendte våbensmugler, Niels Holck, i 2011 undgik at blive udleveret til retsforfølgelse i Indien. Og meget tyder på, at forholdene ikke er blevet markant bedre.

Søndag fortalte Niels Holck i et større interview, at sagen fortsat forfølger ham mere end 23 år efter nedkastningen af godt fire ton våben over den indiske delstat Vestbengalen. Rigsadvokaten har bekræftet, at man for tiden arbejder på udleveringssagen, selv om Retten i Hillerød i 2010 og Østre Landsret i 2011 afviste muligheden for at udlevere Niels Holck netop med henvisning til risikoen for tortur.

Juraeksperter vurderer over for Berlingske, at de to domstolsafgørelser alt andet lige må have retskraft i dag. Det vil sige, at de er gældende ret: Niels Holck kan som udgangspunkt ikke udleveres til Indien, selv om landet har presset på i en årrække. Men eksperterne påpeger samtidig, at domstolenes afgørelser i 2010 og 2011 ikke udgør nogen garanti for Niels Holck. Ændrer situationen sig væsentligt - for eksempel med ny retspraksis eller andre afsoningsbetingelser - kan han blive sendt afsted.

Byretten og landsrettens kerneargument for at bremse en udsendelse lader imidlertid ikke til at have ændret sig.

Berlingske har gennemgået nogle af de nyeste rapporter fra Amnesty International, Human Rights Watch, Asian Centre for Human Rights og det amerikanske udenrigsministerium. Vurderinger fra netop disse organisationer og institutioner lå blandt andet også til grund for Østre Landsrets afgørelse i 2011 - og de tegner fortsat et foruroligende billede af de forhold, man kan møde i det indiske fængselssystem.

Fik prygl på grund af pudebetræk

På 11 måneder op til februar 2018 døde 1.674 mennesker i rettens eller politiets varetægt. Tæt på 600 personer døde i politiets forvaring mellem 2010 og 2015 ifølge Human Rights Watch, og mens politiet primært har angivet dødsårsager som sygdom og selvmord, hævder pårørende i mange tilfælde, at det er på grund af tortur. Derudover beskriver Amnesty International i sin seneste landerapport, at en komité i 2017 berettede, hvordan 18 fanger blev pryglet, da de protesterede over at få fjernet deres pudebetræk. Samme rapport uddyber, at der i et fængsel i Byculla i det sydlige Mumbai var meldinger om, at fanger »rutinemæssigt« blev tæsket. Derudover har det amerikanske udenrigsministerium i 2017 lagt vægt på, at tortur og hårde fængselsforhold er blandt de største menneskerettighedsproblemer i Indien.

»Fængselsforholdene var ofte livstruende, primært på grund af de utilstrækkelige sanitære forhold og lægehjælp og ekstrem overbelægning,« lyder en af konklusionerne, mens det allerede på side to konstateres:

»Indberetninger om dødsfald i forvaring, hvor fanger eller tilbageholdte blev dræbt eller døde i politiets forvaring, fortsatte.«

Hos Amnesty International vurderer juridisk konsulent Claus Juul, at der fortsat anvendes tortur i indiske fængsler og forvaring. Samtidig er han ikke i tvivl om, hvor danskeren står, såfremt han bliver udleveret.

»Hvis Niels Holck sendes til Indien, er der fortsat en betydelig risiko for, at han bliver udsat for tortur eller nedværdigende behandling,« siger han.

Men der findes andre veje til at virkeliggøre en udlevering.

En endelig afgørelse

Konkret skal der enten være tale om en ændret retspraksis eller en ændring i de faktiske forhold i Indien, forklarer seniorforsker ved Institut for Menneskerettigheder Peter Vedel Kessing. Han uddyber, at det eksempelvis kan være diplomatiske garantier eller andre omstændigheder for afsoning.

»Det er svært at sige, hvorvidt det er praksis eller de faktiske forhold, som har ændret sig. Men man kan se, at der har været indikationer på, at Menneskerettighedsdomstolen er ved at skifte praksis over de seneste ti år. Det ser ud, som om de er blevet mere villige til godtage diplomatiske garantier givet i udleveringssager - også selv om det er til lande, der udøver tortur,« siger han.

Én af indikationerne, forklarer han, ligger ikke længere tilbage end februar, da Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol afviste en klage fra den terrordømte dansk-marokkaner Said Mansour, efter at han var blevet udleveret til Marokko.

SAGEN KORT

Om Niels Holck

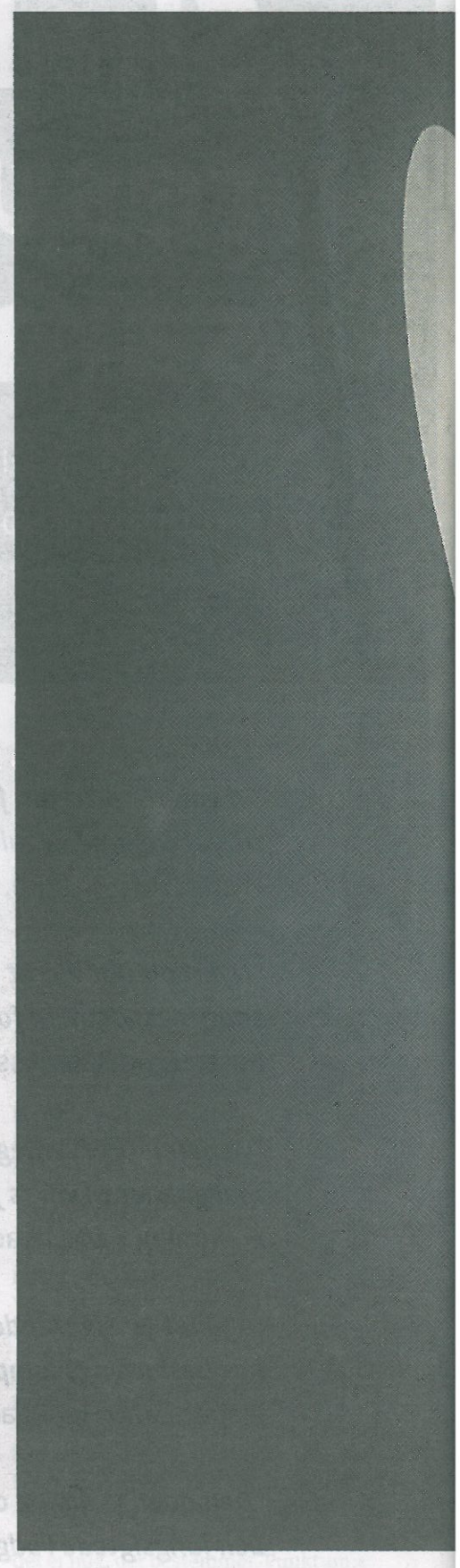
I 1995 var Niels Holck en af bagmændene bag nedkastningen af mere end fire ton våben over den indiske delstat Vestbengalen.

Siden har han været et tilbagevendende stridspunkt i dansk udenrigspolitik, hvor Indien ad flere omgange har krævet danskeren udleveret.

I 2010 og 2011 slog Retten i Hillerød og Østre Landsret fast, at Niels Holck ikke kan udleveres på grund af risiko for tortur.

I 2016 begærede Indien igen Niels Holck udleveret. De seneste år er det diplomatiske forhold mellem Indien og Danmark tilsyneladende forbedret. Flere ministre har besøgt Indien, og udenrigsminister Anders Samuelsen (LA) har sagt, at sagen om Niels Holck i dag kører i sit eget selvstændige, juridiske spor.

Søndag bragte Berlingske et stort interview om sagen med Niels Holck.

Niels Holck var en af hovedmændene bag nedkastningen af fire ton våben i Vestbengalen for 23 år siden. I 2010 og 2011 fik han to retsinstansers ord for, at han ikke kunne udleveres, da risikoen for tortur var for stor. Men mens internationale organisationer fortsat beskriver tortur og nedværdigende forhold, kan der være andre muligheder for en udlevering. Foto: Thomas Lekfeldt

Spørger man lektor i international straffeproces ved Syddansk Universitet, Henning Fuglsang Sørensen, gælder det imidlertid også om at skelne mellem såkaldte materielle og processuelle spørgsmål i juraen. Det materielle handler om selve gerningen, og her har borgeren krav på at vide, om en handling på et givent tidspunkt er lovlig eller ulovlig. Det processuelle omfatter derimod spillereglerne, altså hvordan man behandler en retssag. I tilfældet med Niels Holck handler det materielle spørgsmål om selve våbennedkastningen over Vestbengalen i 1995, mens spørgsmålet om udlevering til Indien er et processuelt anliggende på vej hen mod en eventuel straffesag i Indien, argumenterer Henning Fuglsang Sørensen.

»Spillereglerne for, hvordan vi finder ud af, om noget er strafbart, må du gerne lave om undervejs. Det, der bremsede udleveringen i 2010 og 2011, var risikoen for tortur. Har man fundet en løsning, så den risiko er væk, risikerer han at blive sendt afsted,« siger Henning Fuglsang Sørensen og uddyber, at landsrettens afgørelse dog har »klar retskraft«, indtil der foreligger nye fakta.

»Afgørelsen er endelig, og manden er beskyttet mod udsendelse, så længe der ikke kommer væsentligt nyt frem i sagen,« siger Henning Fuglsang Sørensen.

Hvad er væsentligt nyt?

»For eksempel at inderne har bygget et helt nyt fængsel og giver den danske ambassadør fri adgang til Niels Holcks celle. Væsentligt nyt betyder, at der er en stærk formodning om, at sagen vil få et andet udfald,« siger Henning Fuglsang Sørensen.

»Hverken jura eller retspraksis har ændret sig i Danmark siden 2011. Så det må være noget andet, man forsøger at skrue på, hvis myndighederne arbejder på sagen i dag,« tilføjer han.

Straffelov må ikke bruges til samhandel

De senere år er det gentagne gange blevet fremhævet, at Danmark har store handelsinteresser med Indien. Men det vil være et fundamentalt brud på reglerne, hvis ønsket om samhandel på nogen måde har påvirket det retlige forløb, fastslår Henning Fuglsang Sørensen:

»Du må ikke bruge straffeloven til at skabe samhandel. Det ligger grundlæggende i den måde, vi bruger vores jura på, at lovgivning kun må anvendes til det formål, en lov er skabt til. Der skal være saglighed. Men der er ikke noget i dette forløb, der får mig til at tro, at det ikke er kørt efter bogen,« siger han.

Omtrent samme vurdering kommer fra Eva Smith, professor emerita i procesret ved Københavns Universitet. Hun påpeger, at afgørelsen fra Østre Landsret ikke i sig selv er en garanti for, at Niels Holck ikke kan udleveres for tid og evighed.

»Men de to domstoles afgørelse har en vis retskraft. Domstolenes afgørelser står ved magt, så længe der ikke er afgørende nye oplysninger. Man kan ikke bare rejse en ny sag, fordi man mener, at afgørelsen er forkert. Som udgangspunkt er sagen endeligt afgjort,« siger Eva Smith.

Selv hvis Niels Holck alene skulle varetægtsfængsles i Indien under en eventuel retssag, er Claus Juul hos Amnesty International ikke i tvivl: Der har ikke været signifikante udviklinger i retspraksis, og der er fortsat en betydelig risiko for tortur.

Berlingske har været i kontakt med den indiske ambassade i København vedrørende de nuværende forhold under varetægtsfængsling og strafafsoning i Indien. Ambassaden oplyser, at den ikke har nogle kommentarer.

FAKTA

BAG OM HISTORIEN

Denne artikel bygger på Østre Landsrets afgørelse fra 2011, de henviste rapporter i dommen fra organisationer som Human Rights Watch, Amnesty International, Asian Centre for Human Rights og Det Amerikanske Udenrigsministerium, samt de seneste udgivelser og opfølgende rapporter fra samme organisationer og ministerium.
De seneste opdateringer er udgivet i perioden 2016-2018.

Luk våbensmugler-sagen - og bevar anstændigheden

Det er utroligt, at danske myndigheder ikke kan/vil gøre det klart over for regeringen i Indien, at man ikke udleverer Niels Holck til retsforfølgelse. Næste år er danskerens forbrydelse 25 år gammel, og i henhold til international praksis må sagen dermed anses som preskriberet. Måske sker indernes krampagtige forsøg på at få manden udleveret netop, fordi der mangler et år, før forældelsen indtræffer.

At både Byretten i Hillerød og Østre Landsret har afgjort, at Niels Holck ikke skal udleveres, samt det forhold, at sagen ikke er forsøgt prøvet ved Højesteret, må tages til indtægt for, at manden ikke skal udleveres. Så er det nok muligt, at inderne vil være sure på Danmark i endnu nogle år. Og hvad så?

Såfremt Indien svarer igen ved ikke at ville købe nogle danske varer, er det selvfølgelig beklageligt. Men at udlevere en dansk statsborger til en tortur-maskine for at kunne opretholde en eksportkvote, savner enhver form for anstændighed, og så dybt håber jeg, Danmark ikke falder.

PREBEN JACK PETERSEN, CHARLOTTENLUND